

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXVI, 4

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

julij-avgust (julio-agosto) 1989

VETRINJSKIM ŽRTVAM OB LIPI SPRAVE V SPOMIN

Po strelu v tilnik,
še zvezanih rok,
si zvrnil me v brezno,
moj brat, k tisočerin.

Ob Lipi sprave, ki je bila vsa-jena na ljubljanskih žalah 11. maja in poganja neprijaznim vetrovom navkljub na jasi pri prehodu iz starih žal na nove, kjer smo se lansko leto na Dan mrtvih prvič javno spomnili vseh žrtev stalinizma in žrtev naših zmot, vseh nekrivih in krivih, ki počivajo v nezaznamovanih grobovih in grobiščih po slovenski zemlji in drugod, bo v torek 27. junija 1989. ob 17. uri skromna žalna slovesnost. Posvečena bo tisočem naših sonarodnjakov, domobrancev, njihovim svojcem, somišljenikom in drugim, ki so bili v maju 1945. v Vetrinju na Koroškem izročeni našim oblastem in na svoji (naši in njihovi) zemlji mučeni in pobiti v imenu neomejene Moči, ki je s tem dejanjem prekršila temeljno etično načelo — človečnost.

Spomin na najbolj tragične dni v vsej naši zgodovini dolgujemo Slovenci tudi sebi in človeški civilizaciji, tudi tistim našim ljudem, ki so zaradi pobitih svojcev desetletja bili zapostavljeni, pa onim, ki so v strahu pred boljševidnim maščevanjem zapustili rodno grudo, in še zlasti mlademu rodu, ki iz učbenikov zgodovine izve oddelčno premalo, da bi mogel spoznati, česa se mora varovati, da bi se narodova tragedija ne ponovila nikdar.

Ljubljana v maju 1989.

Skupina nekdanjih borcev NOV in kulturnih delavcev

Stanislav Klep, Kranj,
Viktor Blažič, Ljubljana.

France Ahčin je odsel

ODŠEL je 21. junija k Bogu po plačilo eden izmed ustanovnih članov SKA, član njenega umetniškega odseka od vsega početka ter eden izmed glavnih spodbuditeljev in mojstrov umetniške šole SKA.

France Ahčin se je rodil v Domžalah 13. avgusta 1919. študiral je na kiparskem oddelku ljubljanske srednjetehtnične šole, kjer so bili njegovi učitelji France Kralj, Gojmir Anton Kos, Anton Sever, Ivan Jurkovič in drugi. Po diplomskem izpitu je pri Francetu Kralju študiral medaljerstvo in kompozicijo. Bil je član umetniškega društva Slovenski lik, na katerega zadnji razstavi je sodeloval leta 1941. V začetku leta 1943 je odšel v Florenco in se vpisal na Kraljevo akademijo znanosti in umetnosti, jo končal in položil diplomski izpit. Za najboljšo kiparsko delo je dobil nagrado Doménico Pentacoste. Nato je odšel v Rim, kjer je imel atelje na madžarski Akademiji znanosti in umetnosti, kasneje pa na Aventinu, nasproti cerkve Santa Sabina. Novembra 1947 je odšel v Argentino, kjer je nadaljeval z umetniškim ustvarjanjem. Vrstile so se razstave v Buenos Airesu in tudi v notranjosti dežele. Bil je član Meeba, združenja diplomiranih likovnih umetnikov in na letnih razstavah bil večkrat nagrajen. Dobil je mnogo priznanj. Najbolj pomembno priznanje pa mu je izkazala letos domovina, ko je razstavljal najprej v Domžalah potem pa v Kulturno-informacijskem centru Križanke v Ljubljani. Izbor svojega opusa je podaril domovini.

Pred razstavami v Domžalah in v Križankah pa je France Ahčin imel samostojne razstave v Buenos Airesu: „Antú“, 1950; Galería „Huemul“, 1956, 1957 in 1959; Galería „Van Riel“, 1958, 1959; Teatro „Opera“, 1960; Galería „Velázquez“, 1962 in 1963; Casa América, 1964; v občinski Biblioteka Giugra v Palomarju, 1983 in 1984 ter pri Slovenski kulturni akciji v letu 1983; v mestu Mar del Plata, 1954, 1957, 1958, 1960; v mestu Gualaguay, leta 1956; Tandil, 1958.

Leta 1972 je bil na študijskem potovanju po Južni Ameriki (Perú in Bolivia), z reliefi je ilustriral Debeljakov prevod Martina Fierro, ki je izšel leta 1970.

Oznako njegovih del moremo najti v argentinskih revijah (Atlántida, Criterio in drugih), v časopisih (La Prensa, La Nación, La Razón itd.) v slovenskih časopisih v Argentini (Glas, Svobodna Slovenija in drugih) ter v zadnjih letih tudi na Slovenskem (Celovski zvon, Delo, Naši razgledi itd.). Iz Naših razgledov je sledeči povzetek izpod peresa Aleksandra Bassina:

„Ahčin moramo obravnavati kot izrazito klasično usmerjenega in umirjenega plastičnega oblikovalca, ki ga zanima predvsem polna oblika, ustvarjena po naravi in za katero je važen predvsem čelni pogled. V znamenju te klasične plastične norme obravnava Ahčin tudi prostorsko enotnost kiparske gmote ne glede na motiv (cela figura, glava) in ne glede na material (les, aluminij, bron, žgana glina). Vrsta malih zasnov in drobnih formatov, na katere je v petdesetih letih opozorila tudi argentinska kritika, ko se je Ahčin izživljal v hitri, ploskoviti (poploščeni) modelaciji, očitno pomeni njegovo najpomembnejše izhodišče; to potrjuje tudi končni rezultat serije vseh šestnajstih reliefov, ki jih je zmodeliral kot spremljajoči, idejno izredno prepričljivo „ilustracijo“ Debeljakovega slovenskega prevoda (1970) argentinskega nacionalnega epa avtorja José Hernández, nastalega v sedemdesetih letih preteklega stoletja — Martín Fierro. Tu je naš kipar dal duška tistemu, kar H. Read imenuje skulpturalna emocija, in kljub ilustrativni zunanji formi našel ter povezal idejo svojvrstnega duhovnega sporočila o boju človeka za življenjski prostor. Poploščena modelacija širokih potez, zadržana monumentalnost konstrukcije posamezne kompozicije, sicer pa nemirna površinska igra svetlobe in senc na zunanji strukturi, so dali impulz za poznejšo, tudi ekspresivno bolj poudarjeno, od realističnega posnemanja oddaljenejšo obravnavo človeške figure, ki jo najdemo v poznejšem Ahčinovem ustvarjalnem času.“

Francetu Ahčinu, kulturniku in umetniškemu ustvarjalcu, se Slovenska kulturna akcija klanja in preprosto izreka poslovilno besedo: Hvala za vse veliko, kar si nam dal!

LP

ustvarjalci ska

Z duhovno glasbo po svetu

Umetniška dejavnost je altistko Bernardo Fink-Inzko v zadnjih mesecih peljala po več celinah.

Z dirigentom Michelom Corbozom je v Amsterdamu na Holandskem pela Bachovo mašo v h-molu, v Ženevi pa pod Arminom Jordanom Mozartov Requiem. Na veliko noč je v istem mestu v Victoria Hall izvajala Bachov Pasijon po Mateju, v katerem je pel vlogo Kristusa njen brat Marko, kateri se je potem predstavil tudi v Haendlovem oratoriju Mesija.

Bernarda Fink-Inzko je dalje nastopila v Švici s samostojnim koncertom Schumannovih pesmi, na newyorškem pevskem festivalu v Greenwich House pa je izvajala samospeve argentinskih skladateljev Guastavina in Ginastere. S švicarsko pevsko skupino iz Lausanne in Bachovim orkestrom iz Amsterdamu se je udeležila turneje po Japonski in je na petih koncertih v Tokiu, Osaki, Nagoyi, Kyotu in Nari pela solistične dele iz Bachove maše v h-molu in Matejevega pasijona. Vsi koncerti so bili množično obiskani in je pri njih sodeloval domač japonski otroški zbor, za katerega meni švicarski poročevavec, da so ti otroci po muzikalčnosti in celo izgovorjavi presegali najboljše švicarske otroške pevce, vsaj iz romanskega dela dežele. Prisotna znamenita organistka Henriette Puig-Roger je po Corbozovi izvedbi Pasijona izjavila, da delo posluša že pol stoletja, a ga je v resnici šele zdaj odkrila: občutila je doživetje Kristusove smrti, saj nastopajoči niso samo dovršeno izvajali glasbene stvaritve, marveč so dogajanja v pasijonu res živeli.

Časopisni kritik pa ugotavlja, da je japonska koncertna publika prav sladokusna za velike mednarodne soliste in da je bila zanjo naša pevka pravo odkritje. „Njena moč v podajanju besedila in barvitost njenega petja pričata o nenavadni muzikalčnosti in njen glas je eden od najpomembnejših in najlepših med današnjimi mlajšimi altistkami.“

Detelova avtobiografska knjiga „Časomer življenja“

Horst Ogris

(Avstrijski radio ORF, koroški slovenski program v Celovcu, 5. maja 1989.)

Na Dunaju živeči Lev Detela, ki je v zadnjih dveh desetletjih izdal za več kot dva ducata leposlovnih knjig — med njimi je tudi lepo število v nemščini napisanih del — je avtor pri ostalih Slovencih zelo redko prisotne kozmopolitične narave. O njegovem literarnem delu, ki šteje dolgo vrsto naslovov, lahko beremo tudi v beležki v novi Slovenski Enciklopediji. Kakor je vznemirljiv Detelov estetski zagon, ki je od začetkov do danes ohranil ustvarjalno radovednost, ki vodi v eksperiment, tako vznemirljivo je potekalo pisateljevo življenje. Marsikaj o tem življenju izvem v Detelovi avtobiografski knjigi „Časomer življenja“, ki je izšla pri SKA v Buenos Airesu. Kar na začetku knjige, ki je razdeljena na sedem spominskih dnevov, sprašuje avtor bralce: „Ali nikoli ne sanjate? Kako je to lepo!“ Sanje, spomini na svoje otroštvo, na doraščanje, ki jih avtor v knjigi razprostre pred bralcem, pa so vse drugo kakor lepe. Začenši od otroških dni, ki so zasidrani ob koncu druge svetovne vojne, do leta 1960, ko se je avtor odločil, da zapusti Slovenijo, nam Lev Detela v tem delu nakaže vse muke, vse dvome, more, seveda tudi majhna veselja, ki se pripetijo mlademu, odprtemu, kritičnemu duhu, ki si hoče poiskati čisto svojo, čisto zasebno, svojemu individuumu prirojeno pot v razdaljah, katerim pravimo življenje. V slovenski avtobiografski literaturi zadnjih let je Detelov „Časomer življenja“ prav gotovo knjiga, iz katere se lahko marsikaj naučimo, tudi o nas samih.

Mislim, da ni pretirano povedano, da lahko Detelov „Časomer življenja“ brez nadaljnega postavimo ob bok najboljši avtobiografski literaturi, kot so na primer „Prišleki“ Lojzeta Kovačiča. Na zadnji strani nam avtor Lev Detela obeta, da pripravlja že nadaljevanje „Časomera življenja“, v katerem hoče obravnavati aktualne slovenske in svetovne probleme ob koncu dvajsetega stoletja. Upajmo z avtorjem vred, da mu bo tudi to nadaljevanje uspelo tako živo, tako pristno in seveda tudi tako literarno, kot v knjigi, ki je izšla v Buenos Airesu.

kulturni večeri

Med pisatelji v Sloveniji

Navadno je več zanimanja za predavatelje iz domovine kot pa za domače — iz Argentine — vendar tokrat je bilo nekaj izjemnega; prof. Andrej Rot je predaval o svojih vtisih in doživetjih na blejskem srečanju slovenskega PEN kluba na petek pri skoraj polni dvorani. Seveda je šlo za dosedaj edino predavanje o stikih emigracije z domovino. Slovenski PEN klub je povabil člana slovenske politične emigracije in prvič je nekdo iz diaspore nastopil na blejskem srečanju in v Društvu slovenskih pisateljev.

Ker je bilo predavanje prof. Rota že objavljeno v zdomskih, zamejskih in matičnih periodikah, stališča vseh treh Slovenij trezna, zmerna in zadržana do njega, bi ga bilo odveč ponavljati še enkrat. Predavatelj je med debato še enkrat ponovil srčiko svojega predavanja in zahteve zdomstva do domovine: svoboda in demokracija, k temu je eden od diskutantov dodal še slovenstvo. Tako je tudi stališče matice danes, predvsem pa njenih kulturnikov. Kultura naj bi bila most do narodne sprave tu in tam in pri tem ni imel nihče skritih, stranskih in sektaških namenov, še manj pa manjvrednostnega kompleksa. Predavatelj je prinal, da je bilo glavno zanimanje in uspeh ne na Bledu, ampak na sedežu DSP, kjer se je marsikomu razjasnilo, kaj je slovenski eksil v Argentini, koliko šteje, kakšni so njegovi vzroki, kako je organiziran, kakšne domove ima, kakšne založbe in avtorje, za kaj si prizadeva, kakšna je njegova bodočnost. Še je ostalo dosti v predavateljevi torbi: obisk pri Izseljenski matici, nje obljuba, da se ne bodo več zaletavali v politično emigracijo zaradi njenega gledanja in zadržanja med vojno in revolucijo, prost dostop do emigracijskih publikacij. Pošteno je treba priznati, da je bila matica prva, ki je že lani, ob obletnici Doma in sveta, ponudila zdomskim, zamejskim in matičnim književnikom prostor v zborniku Doma in sveta, kjer je pozitivno ocenila prispevek te katoliške revije ob stoletnici. Večja odprtost matice je povod večje odprtosti zdomstva. Pravica in resnica pa tudi zahtevati, da priznamo, da se je preobrat izvršil v domovini, kjer mladi zahtevajo resnico o slovenskem eksilu. Morda se je pri tem potrdil Ruplov kulturni sindrom pri Slovencih, da premike v družbi prvi zaznavajo književniki, za njimi pa šele politiki. Morda bi se bolje izrazil, če bi rekel, da so književniki vest naroda in opomin politikom.

Če je bilo blokirano do sedaj poznavanje ene in druge strani, lahko rečemo, da se začenja novo obdobje odnosov med matico in zdomstvom, ki pa bo poseglo globlje, če zimska zmrzal ne bo zamrznila slovenske pomladi.

Kulturnik ne živi od zraka, ni nekaj abstraktnega, ampak živi z narodom, zato je bila oddaja Osmi dan, dnevnik ljubljanske RTV, lepa priložnost, da smo spoznali vsaj na slikah in slišali glasove osebnosti Društva slovenskih pisateljev. Bila je pravo presenečenje in privlačnost kulturnega večera, čeprav ni bila napovedana v časopisih. Prav tako ni bila napovedana šaljiva humoreska proslave prvega maja slovenskih muppetsov, ki nam je dokaz, da se Slovenci še znajo smejati iz svojih napak, ki smo jih napravili v preteklosti, ki pa segajo anahronično v naš čas.

Iz sproščenosti udeležencev kulturnega večera bi lahko sodili, da ni šlo za prosjačenje ene ali druge strani, ampak

za iskreno željo boljšega poznavanja dveh različnih mišljenjskih taborov, ki ju pa družijo več stvari. Ena od teh je bila protestna nota, ki so jo podpisali predavatelj, slovenski in tuji člani PEN kluba zaradi sojenja četverici na ljubljanskem procesu, ki jo šele sedaj podpisala z veliko zamudo tudi emigracija. Stična točka: pravičnost!

Nova člana SKA

Verena Marija Koršič Zorn

umetnostna zgodovinarica, rojena 20. marca 1951 v Gorici. Osnovno šolo in klasično gimnazijo je obiskovala v Gorici, diplomirala na oddelku za zgodovino umetnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani, nato se vpisala na podiplomski študij. Za diplomsko nalogo **Baročna arhitektura v Gorici** (pri prof. N. Šumiju) je prejela leta 1975 Prešernovo nagrado za študente. Obiskovala je tečaje nemščine (Dunaj) in francoščine (Pariz). Od 1976 do 1978 je poučevala slo-

venščino na šoli za otroške vzgojiteljice in zgodovino umetnosti na klasičnem liceju v Gorici. Od decembra 1978 do marca 1980 je živela v Maroku, sedaj pa v Parizu. Delovala je v Gorici pri prosvetnih organizacijah SKAD, ZSKP, SKPD in zborih MD L. Bratuž. Je članica SLORI v Trstu in Inštituta za cerkveno zgodovino v Ljubljani. S članki je sodelovala v Katoliškem glasu, Mladiki, Koledarju GMD, 1976 in 1977 tudi v ljubljanski Družini s poročili z Goriškega, od 1977 s kroniko in dopisi v Cerkvenem glasniku (Lj.). Objavila je **Prispevek k obravnavi pročelja stolnice v Gradbišču ob Soči** (1975); K odkrivanju goriške slikarke **Melite Rojic** (1979); ob 20-letnici SKAD pripravila spominsko brošuro; v knjižici **Osemdesetletnica kiparja Goršeta** ima prispevek o goriški dobi F. Goršeta; za razstavo Gorše na Primorskem (1981) je pripravila katalog; **Travnik in cerkev sv. Ignacija v Gorici** (III. zv. zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, 1982). Napisala je več spremnih študij v katalogih razstav, na primer letošnje razstave Marjanca Savinšek v Gorici.

Od 1975 sodeluje pri Primorskem biografskem leksikonu. Za RAI Trst A pripravlja oddaje: **Baročna arhitektura v Gorici** (1975), **Stavbar Andrej iz Loke** (1977), **Slovenski umetniki na Montmartru** (1982).

Deluje tudi med Slovenci v Parizu in v pariškem glasilu *Korenine*.

Branko Janez Zorn

zdravnik, rojen 12. maja 1952 v Prvačini (Nova Gorica). Leta 1959. je prišel s starši v Pariz. Osnovno šolo in licej je obiskoval v Montreuil (Pariz), maturiral je na znanstveni sekciji leta 1971. Od 1971. do 1978 obiskuje Fakulteto za medicino Saint-Antoine v Parizu; od 1978 do 1980 je bil v Maroku na civilnem služenju vojaškega roka. Od 1980 do 1984 se specializira v ginekologiji, porodništvu in kirurgiji. Leta 1987-1988 je poučeval na Fakulteti za

medicino H. Mondor v Creteilu (Pariz), bil mentor za doktorski tezi (1988-1989). Od leta 1988. dela kot ginekolog v splošni bolnici Aulnay-sous-Bois (okolica Pariza).

Od leta 1982 objavlja strokovne članke v revijah: *Gynécologie*, *Contraception fertilité-sexualité*, *Revue française de gynécologie obstétrique*, *Journal de gynécologie obstétrique et biologie de la reproduction*, *Presse médicale*, *Recherche et gynécologie*, *Lancet*.

Branko Zorn je član Société Française de gynécologie in Société française d'endoscopie gynécologique, od leta 1977 član Društva Slovencev v Parizu, član in ustanovitelj Gibanja slovenskih laikov (1987). Poročen je z Vereno Koršič in imata tri otroke.

Na 2. letošnji seji SKA so odborniki imenovali Vereno Koršič za članico Likovnega odseka in Branka Zorna za člana Odseka za družbene vede. Na povabilo sta se odzvala 17. maja: „Zelo sva bila presenečena in počaščena zaradi predloga, naj bi tudi midva postala člana SKA. Z najine strani seveda ni nobenih pomislekov in si štejeva v veliko čast, da bi lahko bila vključena v krog tako zaslužne ustanove. Za vse to najlepša hvala!“

Tokijski eseji: št. x + 4.

Dragi Glas!

Tako dežuje – čisto po japonsko –, da si otočani govorijo med seboj, da smo naenkrat doživeli vdor deževne dobe; ne vem, ali imamo prav; vsekakor je ves svod namočen, kakor škaf, ki ima naenkrat polno lukenj, iz katerih se cedi.

Kakor sem Ti bil obljubil oni dan: nadaljujem z ocenjevanjem našega ljubega Medu XXIV (1-2) 1989; tako mi je všeč, da si ga želim še popolnejšega.

Najprej bi rad primerjal Toneta Brulca „Niso zdržali“ in Maksa Osojnika „Querido“. Obe noveli predstavljata slovensko ustvarjalnost na argentinski zemlji kot taki – človek se s pripovedovalcema zlahka poda v dejansko argentinsko življenje, kakor ga doživlja slovenski človek-umetnik. Toda Brulc ima krasno razvito pripovedovalno žilico, napeto pripoveduje in obenem kakor slikar riše pokrajino za naš duhovni ekran; ni dosti mest, ki bi lahko bila podana še bolj jedrnato in napeto. Osojniku ne manjka pripovedovalne žilice; ne manjka mu niti umetniške slutnje, da gre za pravo dramatiko; a to, kar pri njem pogrešam, je izdelava snovi: preveč stavkov izzveni kakor da bi bili časopisno poročilo; seveda je tudi tak način pisanja umetniško hvalevreden, če se povzpne nad navadno pripovedovanje. Vsak, kdor je s pisanjem že dokazal, da je bil prejel umetniški talent, ga mora znati razviti; to se pravi, da mora nadaljevati s pisanjem, ker mu bodo na ta način besede in dogodki postali gnetljivo testo – za našo kulturno jed. Seveda to ne menim tako, da bi potem, polni občudovanja, pojedli umetnika...

Naš filozof dr. Vinko Brumen nas je spet obogatil z razmišljanjem o kar se da zamotani zadevi: „Po dialogu k spravi in enotnosti“. Naj podčrtam posebno tri dosežke tega razmišljanja. Prvi zadeva namen dialoga: „(P) prvi in glavni namen dialoga ni soglasje med dialoganti, marveč resnica o stvari, o kateri se dialogira. Soglasje lahko pomeni spravo med različno mislečimi, ni pa gotovo in še manj nujno, da soglasje pomeni isto kot resnično spoznanje... V dialogu moramo vedno iskati ne soglasje, marveč resnico.“ (Str. 78.) Drugi dosežek je spoznanje nenehne modernosti dialoga: „Torej je pomen in smisel dialoga ali pripravljenosti za dialog, da lastno mnenje, tudi kadar bi bilo zares pravilno, skušamo čim bolj preveriti in podpreti. Tudi če sogovorniku nismo uspeli pomoči do resnice, kadar in kolikor je res v zmoti, smo pomogli sami sebi, da smo svoje, torej recimo da pravilno mnenje bolj zagotovili. Dialog torej nikdar ni nepotreben ali celo nevaren.“ (Str. 79.) G. doktor tega ne omenja, a človek nehoti misli na srednjeveške „sume“, kjer se v začetku debate o kakšnem problemu najprej vrstijo (po možnosti kar se da izčrpno) mnenja, ki določeni rešitvi problema nasprotujejo, pa naj gre za mnenje kogarkoli, v kolikor ga je bil kje objavil. Tretji do-

sežek je objektivno utemeljena ugotovitev, da monopol tolmačenja medvojne slovenske zgodovine – ki si ga lastijo komunisti Slovenije, ki pa kot takšni niso posebej imenovan – onemogoča pravi dialog, to je, preveritev lastnega stališča v luči resnice, odtehtane na tehtnici obojestranskih zgodovinskih dejstev. „Če smo se“ med 2. svetovno vojno, ugotavlja naš mislec, „razhajali v nazorih in dejanjih, je večina vsaj subjektivno iskala narodovo dobro, pravilno ali napak. Gotovo so bili tu in tam nekaterniki, ki so iskali kaj drugega in za to zaslužijo obsodbo ali posiljevanja narodove volje, je gotovo napačno.“ (Str. 80.) Prav na tej 80. strani je n. odstavek, ki mi dela težave, in sicer zadnji stavek: „Predmet sprave je sedanjost in je prihodnost.“

Ali ni tudi preteklost predmet sprave, in prav posebej preteklost, za katere resnico nam gre? Potem mi dela težavo drugi odstavek na str. 82, posebno naslednje vrstice: „...vsi iščimo le resnico, katere pa popolne nobeden ne bo dosegel. Zato pustimo tudi drugim, da ostanejo pri svoji resnici in živijo po svoji 'veri'. Le tega naj nihče ne pozabi, da ne oni pa tudi mi ne, nismo gospodarji in posestniki vse in popolne resnice in da vsakdo more imeti vsaj drobec te.“ Zdi se mi, da v tej sicer točni perspektivi nekaj manjka. Četudi se določene skupine ljudi nikdar ne morejo odločiti za dialog, lahko vnaprej predpostavljamo – popolnoma pravilno in v skladu s to perspektivo –, da imajo tako eni kot drugi – „oni pa tudi mi“ – vsaj drobec popolne resnice, ker absolutna zmeta (in absolutno zlo) kot takšna ne moreta obstati pri ljudeh. Če bi bil problem le tak drobec resnice bi ga pustili, kjer je, a brez dialoga: vsak človek ima vsaj drobec resnice. A problem je v tem, da ta ali oni človek prav zaradi tega koščka resnice – čiste ali pa pomešane z neresnico – tako ravna, da predstavlja določeno nevarnost za soljudi. Dokler je drobec resnice ali celo skupek resnic le del določene zavesti, sploh ne vemo zanj; besede odnosno dejanja jih morajo razodeti, napraviti dostopne sočloveku. Gre za spopad dejanj in zato je v središču dialoga – podobno kot pri sodnem postopku – etika dejanj; sodnik se zaveda, da ni ne gospodar ne posestnik vse in popolne resnice, vendar se mora dokopati vsaj do tiste resnice, ki bo osvetlila vlogo volj pri tem, kar se je zgodilo na škodo posameznika odnosno skupine ali celotne skupnosti. Ne gre za „zadnjo in dokončno sodbo o preteklosti“ (str. 81), ampak za sodbo, ki se izreka po načelu vzročnosti, v kolikor jo je možno z ozirom na človekovo udeležbo ugotoviti; kjer te udeležbe ni, tudi ni etike in ne sojenja in ne ob-sodbe. Seveda preži na sodnika, kakor tudi na vsakogar, ki sodi in mora soditi ali se izreči o moralni vrednosti določenega dejanja – nevarnost pred-sodbi; o teh lepo pravi naš filozof, da so to „umske konstrukcije predlogične narave ali verjetja“ (str. 81). V svetu naravoslovnih znanosti igrajo nekatere pred-sodbe vlogo delovnih hipotez; kot take zahtevajo preveritev.

Vinka Beličiča „Z Rudo Jurčecom na daljavo“ je užitek brati; ne le zaradi lepega jezika in živo zanimivega pripovedovanja; tudi zato, ker nas je menda precej, ki smo se s pokojnim g. Jurčecom poznali vsaj pismeno. Beličičevi spomini polnijo marsikatero vrzel. Pomagajo, da se tehtnica sodb laže umiri. Zakaj bi g. Beličič ne segel še enkrat po roza mapi? Sicer bo moral iti h kletni omarici, zato pa bo potem pred nami g. Jurčec oživel v lepši resničnosti kot pa je tista, ki jo tvorijo resnični, a pomanjkljivi spomini. „Pojdem še kdaj skozi Rudova pisma?“ se vprašuje naš tržaški ustvarjalec. Prosim, spet kdaj! In kmalu. Časa ne more nihče ustaviti; a še je čas, g. ustvarjalec!

V „oratoriju“ Leva Detele „V ognju groze plapolam“ so mesta, ki so klasično lepo izražena; n. pr. „Slovenski gozdovi že trideset let stoje z zaprtimi očmi, prisluškujejo pesmim trpljenja in smrti, ki puhte iz njihovih vlažnih tal. Pri koreninah dreves kljuje strašna resničnost, belina človeških kosti prebada sivkasti gozdni mah.“ (Str. 98.) Ali pa: „Pišite zgodbe, da ostane spomin na tiste, ki jih ne morejo več pisati, živi! Gnetite besede kot ilovico v posebne besedne kipe, žive...“

Bara Remec - slikarka

Bara Remec preseneča s svojo plodno ustvarjalnostjo. Njen likovni rokopis se je v tehničnem izražanju že pred leti zasedel pretežno med olji in akvareli, delo v mini-skulpturi. Tematsko ali vsebinsko pa je skoraj od vsega njenega argentinskega početka vključena v tisto „neznano“ Argentino, tolikokrat pozabljeno ali zatajeno od samih Argentinec, skrito med preseki andskih pobočij, kjer jo spet in spet pritegne mistična začaranost ostankov avtohtonih prebivalcev tega dela sveta.

Med severom in jugom, med Coyas in Mapuches Bara že trideset let prodira v svet teh pra-starih prebivalcev ameriškega kontinenta, z nam težko razumljivim, a zavirljivim nemirom, ter nam posreduje rezultate svojih doživljanj: začaranost v dozdevni brez-časnosti in v skoraj nerealnem prostoru. Kot v pradedni pravljici brez junakov in kraljčin, a polni pričevanja o preteklosti in današnjosti, ki sta isti že sto in tisoč let. Brez vsake patetičnosti in sentimentalizma, brez tožbe in brez sodb.

Njene vasice so zasnovane v smislu pripovedne stilizacije, kjer je poudarek na strukturalnem liku kot središču pripovedi. Nebo ni važno, skoraj nikoli ni prisotno, le zemlja je, pusta in skromna kot so skromne koče, razmetane po nekem čarobnem kriteriju kot pušavske rože. Ljudje, domačini, so pri Bari največkrat bi-dimenzionalno obdelani, kot statične kulise, ki jih scenograf postavi pred občinstvo. Njeni Indijančki zasanjanega pogleda sprejemajo realnost življenja in narave, pokonci in ponosno, vdano in redkobsedno, skoraj molče. Na teh stvaritvah ni teatralnosti, le drobec otožnosti diha iz njih, kot izraz resnične preproščine, ki ničesar ne terja ali očita. Povsod pa je čutiti spoštljivo neskončnost Andov, žarečo bližino sonca in šelestne zagone večnega vetra. V svojih navidezno abstraktnih pristopih Bara Remec zajema vselej iz avtohtonske domačinske motivike, ki je bogata po simbolizmi in neokužena od naveličanosti in razočaranosti „civilizirane družbe“. Barvna kompozicija je živahna in polna dinamičnih kontrastov, ki izžarevajo svežino in mistično simboliko njenih figur.

Barina umetnost je morda nekaterim težko razumljiva. Paul Klee je dejal: „Umetnost ne predstavlja vidne realnosti, temveč nam jo posreduje.“ Umetnik doživlja na nje-mu svojstven in subjektiven način realnost pojavov, ki jih opazuje, premišlja ali sluti, ter jih šele uresniči s čopičem, peresom ali z glasbenimi notami v materialno stvarnost, ki je umetniški izdelek. V njem se stekajo vsa ta doživljanja in občutki v sferi neke magične očaranosti, v katero se mora brezpogojno spustiti gledalec, brez vsake rezerviranosti in predsodka, sicer ne bo deležen tega pristopa k absolutnemu, kar naj bi umetnost bila.

Marjan Eiletz

vročje kot meso.“ (Str. 99.) Ali pa: „Spokojni dež škrobota po polknicah zapuščene hiše, pada po ruševinah zamračene dežele, udarja na živali, rastline in ljudi.“ (Str. 103.) In na vsak način še to: „Tudi ti, ki V Ognju Groze Plapolaš, bi lahko umrl v taki globači pod bodečim in poniževalnim strelom v tilnik, ko ne bi zagorel in zgorel že preje v tisti vasi na robu sveta...“ (Str. 104.) Detela je mojster besede in mojster apokaliptične resničnosti, kjerkoli jo more zaznati; v tem „oratoriju“ pa me utruja kopičenje besed groze in tragike; čez nekaj časa ne reagiram več na te besede, preveč jih je. Tisti dan, ko bo Detela podrgel svoje apokaliptično dožemanje in doživljanje zahtevam literarnega ustvarjanja, bomo imeli v republiki slovenskega slovstva večjega ustvarjalca kot pa je bila n. pr. Elisabeta Langgässer (1899–1950), katere fantastičnih in vendar čudovito lepih zgodb se še mnogi spominjamo.

Drugo drugič. Obljubil sem ti bil eseje; zgornje kritične opombe tvorijo en sam esej: O nekaterih naših najnovejših ustvarjalcih. G. profesorju Jožetu Rantu-Jantar-

(Nadaljuje na str. 6.)

Najbolj iskana in poznana slovenska umetnica

Naslov zapisa bi zahteval dokaze ali vsaj obrazložitve. Marsikdo pa mu bo brez nadaljnega pritrdil, češ Bara Remec je res najbolj znana in iskana slovenska slikarka. V zdomstvu živeča slovenska slikarka štiri desetletja ustvarja neprecenljivo sintezo slovenskega in južnoameriškega duha, podobno kot so delali na drugih področjih Janez Benigar v lingvistiki, Vladimir Kos z uvajanjem japonske melodije v slovensko besedo, kot je škof Baraga uresničeval v severni Ameriki ideale misijonske Cerkve in še mnogi drugi.

Na vseh področjih je nujno priznati avtoritete, ki kažejo smer odkrivanja, poglobljanja ipd. Nič ni samoumevnega, čeprav neprenehoma živimo in delamo in računamo na vse, kar se samo po sebi razume. Tako pogosto spregledamo

pomembnost in veljavo umetnikov, na katere nas včasih opozarjajo drugi. Umetnik, znanstvenik pride do veljave v naši skupnosti, ko dobi priznanje v drugem okolju. Pri tem pa delamo krivico zlasti tistim, za katere je skupnost, slovenstvo ali umetnost življenje samo. Ni to primer Bare Remec, ki ji poznavalci in ljubitelji umetnosti priznavajo odličnost in uspešnost likovnega ustvarjanja med Slovenci v Argentini. Potreba, da jo spozna ves slovenski svet pa je zdaj spoznanje tudi mnogih v Sloveniji, čeprav spoštujemo in občudujemo njeno načelno doslednost, ki ji ne pusti pozabiti preteklosti.

Prav je torej spregovoriti o slovenski umetnici, ki je med Slovenci v zdomstvu najbolj poznana, cenjena, v Sloveniji zlasti v zadnjih letih pa tudi najbolj iskana slikarka.

O slikarki Bari Remec pravzaprav niti ne vemo dosti o njenih predvojnih razstavah. Marsikdo v Sloveniji hrani iz te dobe njene stvaritve. Ne dvomimo pa, da se je njena ustvarjalna zrelost razživela ravno v času njenega emigrantskega bivanja.

Bara Remec neprenehoma odkriva vsebino in obliko Amerike. Iz južnoameriških razsežnosti in indijanskih korenin njenih prebivalcev zajema svoje umetniške motive. Emigracija je zanj prelomni trenutek, ko njenega ustvarjalnega navdiha in ustvarjalnega gona ni mogoče več zatreti. Ustvarjanje ji je postalo življenjsko opravilo, edino merilo in smisel njenega bivanja. Mnogim ustvarjalcem pojema kreativnost, veliko pesnikov se je izpelo, a slike Bare Remec globlje vrtajo isto vsebino in hkrati ponavljajo in dovršujejo oblikovno moč z zanesljivo in večjo roko. Prelomni trenutek se je spremenil v življenjsko dobo neusahljive ustvarjalnosti.

Jezik lika je občečloveški. In takega oblikuje Bara Remec. Marsikaj je poskušala: nov način ilustracije, opreme v tisku in knjigi, izdajala bibliofilске knjige, uvajala ex-librise in bila srce umetniške šole pri Slovenski kulturni akciji. Njeno občečloveško govorico — z osnovo slovenskega duha in vsebino indijanske Amerike, z lastno in narodno zgodovino — razume človek in jo bo tudi v prihodnosti dojemal. Sporočilo Barine umetnosti bo ohranila prihodnost, ko bo čas ločil zrno od plevla in izbrisal sled vsakdanjosti.

Ni odveč, če po skoraj enem letu, odkar je razstavljala pri SKA, izrazimo željo po novi razstavi. Prav tako ni odveč, če ji priznamo njeno mesto v slovenskem slikarstvu in zdomski kulturni ustvarjalnosti. V neugodnem okolju, kjer pogosto usahnejo najbolj obetajoči duhovi, se je njena ustvarjalnost razbohotila do neizrekljivih meja. In končno, ni odveč, če ji v tej slovenski skupnosti izpričamo hvaležnost in priznanje za nesebično in požrtvovalno ustvarjalno delo. Bara Remec živi v srcu Slovenske kulturne akcije!

Novi Literarni Natečaj SKA

Slovenska kulturna akcija razpisuje nagradni natečaj za izvirno slovensko prozo, z najmanjšim obsegom 10 (deset) tiskanih strani revije Meddobje. Natečaj je s svojim darom omogočil NEIMENOVANI mecen SKA.

Nagrada 1.000 USA dolarjev se razdeli po določitvi ocenjevalne komisije (komisijo bo določil odbor SKA) tako, da najvišja nagrada ne presega 500 USA dolarjev, najnižja pa da je vsaj 100 USA dolarjev. S to edino omejitvijo je število nagrad v okviru naklonjenih 1.000 USA dolarjev nedoločeno.

Slog ni predpisan, tekst pa mora ustrezati umetniški kakovosti in tretjemu členu pravil Slovenske kulturne akcije: „Idejni temelj Slovenske kulturne akcije je naravni etični zakon, potrjen in izpopolnjen po krščanskem svetovnem nazoru.“

Rokopise je treba poslati tipkane na naslov: Slovenska

kulturna akcija (Literarni natečaj), Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina, in sicer do 31. marca 1990. Rokopisi morajo biti opremljeni samo s šifro, avtorjevo pravo ime in njegov naslov naj bosta v posebnem pismu, opremljenem z isto šifro.

Za podelitev nagrad se bo ocenjevalna komisija sestala v aprilu 1990.

Nagrajeni rokopiši bodo objavljeni v Meddobju, za objavo nenagrajenih pa mora uredništvo revije dobiti odobrenje od avtorja. Če bi avtor tako želel, bo njegovo ime ostalo v anonimnosti. Pravtako bo objavljena dela mogel podpisati s psevdonimom.

Odločitev ocenjevalne komisije bo SKA razglasila v Glasu SKA in Meddobju.

Bs. As., julij 1989.

Tinjsko pismo

V Tinje sem šel, da bi od tam, „s praga domovine“, v povezanosti s slovenskimi dejavniki mogel vsaj malo nadaljevati z misijonskim delom, kar mi je vsestransko omogočeno.

Pa poleg tega doživljam tudi marsikaj kulturnega, pred vsem v srečanjih s slovenskimi kulturniki.

Tako me je obiskala znanka iz časov medvojne Misijonske dijaške zveze, znanstvenica na polju jedrske energije, univerzitetna profesorica iz Quebeca v Kanadi, dr. Bibijana Čuječ, ki je prišla v Evropo na 40. letnico zadnjega Instituta na ljubljanski univerzi in na 80. letnico tudi argentinskemu Slovincem znanega znanstvenika dr. Antona Peterlina, katerega slušateljica na ljubljanski univerzi je bila. Dr. Čuječeva je zdaj v Ženevi v Švici, kjer nadaljuje skupno z drugimi fiziki z vsega sveta svoja raziskovanja jedrske energije. V razgovorih z njo sem doživel, kako more biti znanstveno delo ne le v soglasju z znanstvenikovo vero, ampak ga more celo bolj in bolj bližati Vzroku vsega, Bogu.

Član Slovenske kulturne akcije in že dvakratni predavatelj na njenih večerih, univerzitetni profesor v ZDA, dr. Jože Velikonja je pa prišel v Ljubljano, da se je udeležil slovenski 70. letnice ljubljanske univerze, pa je potem prišel tudi v Tinje. Rektor Tinjskega doma je povabil vrsto slovenskih koroških javnih in verskih delavcev na večerjo, pri kateri je dr. Velikonja mogel govoriti o pomenu medsebojnih stikov med Slovenci v izseljenstvu, zamejstvu in domovini. Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grile, predsednik Katoliškega delovnega odbora Janko Merkač in oba vidna njegova sodelavca dr. Marija Špiler in Vinko Ošlak, pa rektor Kopeinig in poročevalec, vsi so vsak od svoje strani osvetljevali to isto potrebo po medsebojni povezanosti.

K večerji je tudi prišel prelat dr. Kazimir Humar iz Gorice, ki je imel naslednji dan za koroške izobražence v Celovcu predavanje o 40. letnici „Katoliškega glasa“, med katerega ustanovitelji in bistvenimi sodelavci je tudi on sam. Naslednje jutro je dr. Humar peljal dr. Velikonjo in mene na obisk k velikemu prijatelju izseljenških Slovencev, župniku Vinku Zaletelu, v Vogrče.

Zadnja leta je slovenska emigracija v Argentini deležna vedno večje pozornosti od strani slovenskega izobraženstva v domovini. Med drugimi se je bil priznani pisatelj dr. Taras Kermauner zanimal za dramska dela slovenskih izseljenških avtorjev, pa mu jih je Slovenska kulturna akcija poslala v študij. Dr. Kermauner se je najprej poglobil v dr. Kremžarjevo dramo „Živi in mrtvi bratje“ in je napisal o njej 80 tipkanih strani obsežno analizo, ki bo izšla v reviji „2000“. Želel pa je o vsej tej izseljenški dramski literaturi govoriti z menoj, ki sem mu jo še za časa mojega predsednikovanja poslal. Zato je prišel skupaj s svojo gospo, pisateljico dr. Alenko Goljevšček v Tinje. Še preden je pa prišel, je v pismu prikazal, kako so njega in njegovo ženo leta iskanja končno privedla do vere v krščanskega Boga in k pripadnosti katoliški Cerkvi. Z njegovim dovoljenjem v naslednjem objavljam iz njegovega pisma z dne 19. aprila 1989 naslednjo njegovo „veroižpoved“:

„Odkar sva z ženo kompletno vstopila — se vrnila — v katoliško Cerkev in odkar čutim za svoje življenje poslanstvo — po tolikih letih iskanja in zmede — delovati za Cerkev, so mi ljudje iz Cerkve osebno bližji, čutim do njih celo prijateljstvo, čeprav vem, da ne smem zahtevati preveč, se vsiljevati. Vsi smo ljudje, tudi Cerkev je — v tosvetnih zadevah — sestavljena le iz ljudi, kot mi vsi, in bi bilo moje pretirano pričakovanje nespametno; pa vendar se nekega veselja, da sem z njimi, ne morem otresti... Zame je nova cerkvena skupnost, pobožnost maš in skupnih molitev, pripadnost božjemu ljudstvu, ki ne omejuje moje notranje svobode — manj kot vse grupe, ki sem jim pripadal —, a mi na drugi strani daje smisel, ki ga v liberalizmu ni. Jeseni bom nadaljeval — spet štiri predavanja — o temi „Balantič in Bog“. Tako bom sčasoma obdelal vso slovensko literaturo s stališča božjega.“

Dr. Kermauner je imel v Celovcu zvečer v dvorani „Severin“ za slovenske katoliške izobražence predavanje. Drugo jutro je bil s svojo ženo v Domu pri maši, kjer je bral berilo in sta oba prejela sveto obhajilo. Čez dan nas je pa Vinko Ošlak peljal na izlet po Koroški, ki smo ga zaključili na domu Ošlakove družine čisto blizu Mohorjeve v Celovcu.

Dr. Kermauner mi je ob svojem obisku izrazil željo, da bi rad žim prej govoril s predsednikom SKA Andrejem Rotom. In ko je le-ta prišel v Slovenijo na tako odmevno svoje predavanje pri PEN-klubu na Bledu in pri slovenskih pisateljih v Ljubljani, sva šla potem skupaj na obisk v Avber pri Sežani, kjer dr. Kermauner z ženo sedaj biva. Tam sva v prijetni družbi obeh kulturnikov doživela nepozabno kramljanje o slovenskih kulturnih, narodnih in verskih problemih. Prijazna gostiteljica sta nama izrazila vročo željo, da bi doživela slovensko skupnost v Argentini, in Bog daj, da bi bilo mogoče argentinskemu Slovincem nuditi duhovno obogateno z dvema odličnima predstavnikoma slovenske krščanske kulture v domovini!

Ladislav Lenček

Pisma

Marjanca Savinšek iz Pariza, 14. aprila:

„Naj vam na kratko omenim razstavo v glavnih obrisih, ker o njej so in naj govorijo drugi neprizadeti. Mislim, da lahko govorim le o tem, kako sem jo doživela jaz osebno. Nisem namreč pričakovala takšen odmev publike, niti tako dovršene organizacije, ki jo je zmoglo le dobro organizirano društvo kot prireditelj in nesebična požrtvovalnost vseh sodelujočih. Tradicija stare in klene slovenske kulturno-prosvetne dejavnosti je ob tej priliki prišla do polnega izraza; primorsko slovenstvo torej še diha s polnimi pljuči in je lahko za zgled vsemu slovenskemu kulturnemu prostoru. Moram reči, da je bilo moje srečanje s to realnostjo tudi moje največje zadoščenje.“

Lev Detela z Dunaja, 20. junija:

„Hvala za vse pozornosti in ljubeznivosti, ki jih izrekaš meni in Mileni, pa tudi za čestitke ob moji petdesetletnici, ki si mi jih sporočil v zadnjem pismu. Hvala vam vsem pr iSKA, da ste se na seji spomnili na ta dan, ki pa naj ne bi bil nič posebnega, čeprav je življenje čudež in za vsakega od nas nekaj enkratnega v skrivnostnem naročju Stvarstva.“

(Iz str. 4)

ju sem bil obljubil odgovor(e), ki bo(do) na svoj način esej o opredelitvi filozofije. Oprosti, da sem bil „ukradel“ več kot eno stran — nisem se mogel omejiti zaradi aktualnosti esejске snovi. Lahko pa vidiš, da imamo resnične ustvarjalce med nami.

Z daljnovzhodnim poklonom ostajam Tvoj vdani

Kazimir Kos.

14. januarja 1989 je v Venezueli umrl Viktor Pipp, eden izmed mecenov Slovenske kulturne akcije. Viktor Pipp je pred leti omogočil SKA razpis dveh literarnih natečajev, ki sta Meddobju prinesla dobro leposlovno gradivo. Pokojni Viktor Pipp je širil slovensko zdomsko literaturo, iskal naročnike in ljubil slovensko besedo. Hvaležno se ga spominjamo. Bog naj mu bo pravičen plačnik!

knjige

Časomer življenja Leva Detele

Ocena zadnje življenjepisne knjige slovenskega pisatelja v Avstriji Leva Detele „Časomer življenja“ v ljubljanskem Radiu nas je znova opozorila na tega marljivega in razgledanega knjižnega ustvarjalca na Dunaju, urednika mednarodne literarne revije Log, ki zelo konkretno deluje kot dvojezični avtor v skupnem slovenskem kulturnem prostoru in hkrati skupnosti Alpe-Jadran. Poleg lastnega literarnega dela je kot sodelavec na mnogih literarnih tribunah in v revijah v Avstriji, Jugoslaviji, Nemčiji, Italiji in Švici posredoval celo galerijo naših avtorjev od Mačena, Kocbeka ali Messnerja do Božiča, šeliga, Jančarja, Kovačiča, Pribca in drugih širnemu evropskemu krogu. Medtem ko bo v kratkem v Trstu izšel njegov lahkotnejši pogled na zgodovino „Dunajski valček za izgubljen preteklost“, pa pri Mohorjevi založbi v Celovcu pripravljajo izid Detelovega letos nagrajenega zgodovinskega romana o koroškem knezu Borutu „Stiska in sijaj slovenskega kneza“. Pri vsem tem pa teče čas tudi za avtorja, saj se je Lev Detela te dni srečal tudi že z Abrahamom.

(Bogdan Pogačnik, Knj. listi, „Delo“, Ljubljana, 13. IV. 89.)

utrinki

Ustanovitev stolice za hrvaški jezik in kulturo.

21. aprila 1988. je bil podpisan med Ustanovo za hrvaške raziskave v Kanadi in univerzo v Waterloo dogovor o ustanovitvi katedre za hrvaški jezik in kulturo. Univerzi so dali menico za pol milj. za posebni fond za hrvaški jezik, iz katerega se bo financiralo delo stolice, drugo polovico pa bodo dali l. 1991.

S hrvaške strani je podpisal dogovor blagajnik, s strani univerze pa predsednik in podpredsednik univerze.

Univerza Waterloo se nahaja 70 km od Toronta, v Južnem Ontariju, kjer živi nad 100 tisoč Hrvatov in je poznana po študiju inženirstva, matematike, računalništva in drugih specifičnih področjih. Posebnost nje je, da se zbira na njej germanistika in slavistika, ki izdaja revijo Germanoslavica. Po 3. točki pogodbe se stolica uradno imenuje Katedra za hrvaški jezik in kulturo, jezik v katerem se predava, pa se imenuje hrvaški jezik.

Tečaji za hrvaški jezik so se začeli že v jeseni 1988 s polno močjo pa bodo začeli delati l. 1989.

Univerza bo vpeljala skupno deset predmetov iz hrvatskega jezika in kulture, do jeseni 1990 pa se bo uvedlo tudi poučevanje z dopisovanjem. Na ta način se bodo vključili v študij hrvaškega jezika redni študenti drugih univerz v Kanadi, prav tako odrasli, ki ne študirajo. Posebno važno je to za učitelje in voditelje hrvaških šol. V dopisnem načinu pouka je univerza Waterloo na prvem mestu Kanadi. Prvi profesor na stolici je dr. Vinko Grubišić, poznani hrvaški književnik in znanstvenik.

Je zeleni slon možen v dejanskosti?

Genovska založba Marietti je izdala „L'elefante verde“ (Zelenega slona) bratov Pressburgerjev, Giorgia in Nicola. Seveda še ni čisto gotovo, če sta roman napisala oba, ker je Nicolo umrl že l. 1985., roman pa je izšel šele lani. Gotovo pa je, da sta napisala oba skupaj uspešnico „Zgodbe iz osmega okraja“, morda sta pa že takrat imela v načrtu tudi Zelenega slona.

Pri Zelenem slonu gre za anekdotarno religiozno zvrst literature, s primesjo magičnega realizma, ki popisuje življenje zadnjih treh rodov Pressburgerjev. Jom Tow, s katerim se začne zgodba, je eden tistih Judov, ki slepo verujejo v judovska izročila in skušajo to vcepiti tudi svojim otrokom; da je judovski narod izvoljen narod, da je vse, kar je na svetu, sad judovske vere in genija — tako da je bilo določeno že v zavezi z Bogom. Jom Towavo vero vznemirijo sanje o zelenem slonu, in ker so sanje zanj tudi del dejanskosti, prosi rabina, naj mu razloži, kaj pomenijo. Tudi rabin jemlje sanje kot del stvarnosti, samo drugačne, in mu razloži, da sanje o zelenem slonu pomenijo veliko božjo naklonjenost do družine Pressburgerjev. Zakaj „Sanje ne lažejo!“ je poslej geslo in vodilo Jom Towa, ki skuša to vcepiti tudi sinu Izaku. Sin verjame sprva samo napol, posebno še, ker sta ostala tako revna in zaničevana kakor sta bila, poleg tega pa so jih začeli še preganjati nacisti.

Nekoliko se pozna delovanje zelenega slona, ko pride Izak do stanovanja in avtomobila, toda s komunizmom vse to zgubi. Še je v njem vera v zelenega slona, prav tako v njegovih dvojčkih Samuelu in Benjaminu. Izak ne obupa; če ne on, bosta pa onadva deležna darov zelenega slona, če ne na Madžarskem, pa v tujini. In res; vera v zelenega slona jima pomaga, da obogatita, da se vsi srečni srečajo v New Yorku.

Zeleni sloni, tudi če jih sanjamo, ekzistirajo, morejo biti toliko vredni za človeka, kakor realni. Med sanjami in realnostjo torej ni meje: resničnost je lahko samo sanje, sanje pa resničnost, celo močnejša kot resničnost sama.

Martin Buber, ki je raziskoval in utemeljil hasidizem, je prišel do istega zaključka, na isti podlagi trdnega verovanja. Njegove hasidske legende so zgrajene iz podobnega materiala in sam pravi, da nekaj podobnega zmorejo samo budizem, islam in judaizem. Iz krščanskih ver pa je dobil tako močno in naravno vero samo pri sv. Frančišku.

O začetku (in tudi koncu?) „železne zaves“.

Po prvomajskih slavnostih so začeli na madžarsko-avstrijski meji podirati elektrificirano žičnato pregrado, ki je delila Vzhod in Zahod teh zadnjih štirideset let.

Železna zavesa je padla najprej na cesti, ki pelje iz Dunaja v Budimpešto, istočasno pa so jo začeli odstranjevati tudi pri Sopronu in Szombatheliju, kjer vodijo najbolj prometne žile v Avstrijo.

Podrli jo bodo na dolžini 260 kilometrov do decembra 1990., ker so politične razmere že „zrele“, kakor je rekel Balasz Novak, poveljnik mejne straže.

Železno zaveso so zgradili na tem mestu l. 1949., ko je bila ekskomunicirana Jugoslavija iz vzhodnega bloka in se je začela mrzla vojna. Madžarska ni vprašala za mnenje svojega „velikega brata“ ne Avstrije ne svojih zaveznikov iz Varšavskega pakta. Novak se je izmuznil temu pekočemu vprašanju, češ da jih niso vprašali takrat, ko so jo zgradili, zakaj naj bi jih sedaj, ko jo podirajo.

Kaj pa kulturna odrezanost, gospodarska izolacija, izgubljene možnosti? Se jih bo nadomestilo s turističnimi dolarji, ki bodo preplavili Madžarsko sedaj, ko železne zaves več ne bo?

Novak je pozabil povedati, če ima pri tem kaj opraviti Delovna skupnost Alpe-Jadran, ker je prav ta regija od lanskega leta polnopravni član, Bosni in Hercegovini pa so dali mesto opazovalca.

Župan Hegyeshaloma Zoltan Vincze je menil, da je bila železna zavesa ovira razgledu. Kar štirideset let so morali čakati, da so to spoznali! — Sic transit infamia mundi!

Neznosna težkoča sožitja ali konec bratstva in edinstva?

Po lanskoletnem srečanju med slovenskimi in srbskimi književniki v Ljubljani si že nihče ni delal več prevelikih utvar o medsebojnem spoštovanju in sodelovanju. Hladnost, izražena v preveliki vljudnosti in nesproščenosti pa še vedno ni naznanjala takšnega konca in razdora kot je prišel. Letošnje zborovanje Društva slovenskih pisateljev in kul-

turnih delavcev 27. januarja v Cankarjevem domu je po mnenju srbskih književnikov že preseglo vse meje.

Predsednik UKS (Udruženje književnikov Srbije) M. Perišić je v njihovem glasilu Književne novine 1. marca odkrito napadel DSP (Društvo slovenskih pisateljev), s katerim so prekinili vse odnose. Uvodničar v književnih novinah pravi dobesedno: „V Ljubljani so prvič v zgodovini moderne Jugoslavije odkrito podprli velikoalbansko agresijo na Srbijo in Jugoslavijo. Ali se arhitekti agresivne slovenske politične neumnosti zavedajo, da so si s svojo sejmarško demenstracijo podpore teroristom minirali vse mostove sodelovanja in prijateljstva s Srbi, Črnogorci in drugimi jugoslovanskimi narodi?“

Na zboru kulturnih in umetniških delavcev so sklenili, da bodo morali Slovenci zelo, zelo prositi oduščenja, da bi se izognili posledicam na političnem, gospodarskem in kulturnem polju.

Grožnja torej! Posledice pa bomo morali plačevati na političnem, gospodarskem in kulturnem polju — prav v tem zaporedju in to od kulturnikov!

Čudoviti zaključki iz vrst UKS, kakšne bodo posledice si pa lahko mislimo, vsaj prejšnje leto so nam dali že nekaj „za pokusino“.

Dva dni za tem je imelo UKS izredno skupščino, ki je po osmih urah stvar samo še potrdila in s tem poslabšala odnose s DSP: Prekiniti vse sodelovanje in vsako zvezo z DSP, vse dokler bodo to društvo in slovenski pisci vodili antisrbsko politiko, klevetali in zalili srbski narod in izpodbijali njegovo demokrasko, svobodoljubno bitje, kar se kaže s tem, da vsestransko podpirajo albanske šoviniste in baliste, staliniste in fundamentaliste.

To je samo eden izmed setnajstih sklepov in predsednik UKS Matija Becković je povelj njihovo redakcijo Dobrici Čošiću, Predragu Palavestri in Miodragu Perišiću.

Že večkrat smo se spraševali in so nas spraševali, kaj delajo v Dragi srbski kulturni delavci, padli so celo očitki, da jih vabi zamejstvo in politična emigracija zdomstva. Očitki jugoslovanstva obema! Sedaj se pa izkaže, da smo greli kačo na prsih. Je bilo res to? Za Čošića gotovo! Srbstvo je v teku sedemdesetih let dokazalo, da ni zmožno voditi Jugoslavije. Drugi nimajo za to potrebe ne volje; vsekakor velja to za tiste, ki bi bili zmožni to storiti v svojo škodo. Če mislijo po balkansko, da jih bo vojska izvelkla iz godlje, se motijo. Tudi vojska je „jugoslovanska“ t. j. iz vseh južno slovanskih narodov, kar je toliko kot nič. Zaenkrat se je zaprl zadnji krog, kakor bi rekel dr. Tine Hribar, toda za koliko časa?

nazgled

V Novosibirsku je izšla monografija prof. Andreja Dulzona, proučevalca sibirskih jezikov, ki je preživel dolgo časa med narodom Ketij. Ti so ostanki malega naroda, ki šteje komaj 1500 ljudi, njegova posebnost pa je jezik, ki ga dosedaj še niso mogli uvrstiti v nobeno skupino. Dulzon je, potem ko je raziskal strukturo jezika, folkloro, toponime, arheologijo, ritualne simbole, navade, prišel do zaključka, da imajo Ketij veliko sorodnosti z Baski. Prav do istega je prišel tudi antropolog Valerij Aleksejev, ki je raziskoval, kako so prišli Ketij na sedanje mesto. Po njegovem gre za raso Cro-Magnon, ki se je najbolj ohranila na Kavkazu in v Baskiji. Iz Sibirijske pa naj bi se Ketij selili tudi v Severno Ameriko, kjer so se pomešali z avtoktonimi Indijanci.

Po gradnji prebivališč, obredih ob smrti, igrah in mitološkem izročilu pa imajo veliko sorodnosti z narodi Tigrisa in Evfrata.

Po Dulzonu gre za enega najstarejših prajezikov, ki je nastal že v paleolitiku, s čimer bi bila potrjena starost euzcadija.

Letos je bil na književnem sejmu razširjen ponatis knjige o Baskih, ki jo je spisal pred 45 leti argentinski zdravnik Etcheverry o njih. Etcheverry je svojo hipotezo o starosti Baskov utemeljil s pozitivnim krvnim faktorjem Rh, ki ga imajo Baski štirikrat bolj pogosto kakor drugi narodi. Zaenkrat še ni znano o podčnih raziskavah pri Ketih, vsekakor pa bi podprle Dulzonovo domnevo.

Lanska (1988) avgustova številka Hrvaške revije je prinesla daljši članek o 85-letnici dr. Debeljaka.

„Veliki, neumorno delavni in plodoviti slovenski književnik dr. Tine Debeljak, ki že čez štiri desetletja živi s svojo družino v Argentini kot emigrant, je 27. aprila praznoval svojo 85-letnico. Številna književna dela dr. Debeljaka, ki jih je potem, ko je zapustil Ljubljano, objavil v emigraciji, bi zaslužila poseben spis. V tedniku Svobodna Slovenija je dr. Debeljak s simpatijami spremljal hrvaško življenje, posebno ono v Argentini, pogosto je pisal o Hrvaški reviji in knjigah njene založbe, v čemer je vedno izkazoval prijateljstvo do hrvaškega naroda.

Zato se tudi mi radi pridružujemo tistim, ki ga slavijo ob njegovem jubileju in mu želimo še dolgega življenja: da doživi, da bo mogel sam pokloniti v dar svoji domovini Sloveniji svoja številna književna in publicistična dela, kar je največja nagrada za vsakega književnika emigranta.

Potrebno je tukaj omeniti posebno odlikovanje, ki ga je dr. Tine Debeljak dobil iz Slovenije. Namreč 26. septembra lanskega leta je Muzejsko društvo v škofji Loki, v Sloveniji, praznovalo 50-letnico svojega obstoja. Pri tej priliki je podelilo posebno spominske medalje še živčim ustanoviteljem. Tako je na tej svečanosti bila javno podeljena velika pozlačena medalja tudi dr. Tinetu Debeljaku, kot ustanovnem članu, ki so jo prejeli njegovi bližnji sorodniki, ker je bilo rečeno javno: „Dr. Debeljak živi v tujini“.

Leta 1979 je v spominski knjigi bila objavljena njegova pesem pod psevdonimom.

Znaki novih časov v Sloveniji, ki jih mi Hrvati spremljamo s simpatijo. Na žalost, nekaj podobnega se ne bi moglo še zgoditi v Hrvaški, da bi kako naše mesto moglo oddati javno priznanje kakšnemu svojemu sinu. Toda novi časi prihajajo...“

Dr. Tine Debeljak je sedaj že v večnosti. Tudi za njega bi veljal naslov knjige Bogdana Radice, ki jo je komentiral v Svobodni Sloveniji: Živjeti-nedoživjeti. Živeti, toda ne doživeti tistega, za kar je živel!

Ker je v razmeroma mali slovenski izseljenski skupnosti po svetu krog odjemalcev in plačnikov naših izdanj, Meddobja, Glasa in knjig, zelo majhen, nam je vsaka naročnina in vsako vplačilo dragoceno.

Zato odbor SKA vljudno prosi tudi vse svoje ustvarjalne (redne) člane, da poravnajo letno naročnino na naše publikacije, katere prejemajo, oziroma da se naroče, ako jim je količjak mogoče.

Že vnaprej se za razumevanje zahvaljujemo!

CORREO ARGENTINO Y SUS CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo (Tone Brulc). Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzije Rezeli, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires 1407, Argentina.